

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

№ 27 (312)

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ:

- *Дөргөний Усан цахилгаан станцын
палаар авах зарим арга хэмжээний тухай*
- *Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан
зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны
зах зээлийг хөгжүүлэх тухай*
- *Дүрэм батлах тухай*

Улсын Их Хурлын Тамгын газар
Улаанбаатар хот
2003 он

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

Улаанбаатар хот

2003 оны долдугаар сарын 24

№ 27 (312)

Гарчиг

Нэг. МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

417.	"Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газар байгуулах тухай	Дугаар 104	690
418.	Орон сууц хувьчлах тухай	Дугаар 108	692
419.	Халэлцээр батлах тухай	Дугаар 109	692
420.	Тогтослын хавсралтад өөрчлөлт оруулах тухай	Дугаар 112	692
421.	Дөргөний Усан цахилгаан станцын талаар авах зарим арга хэмжээний тухай	Дугаар 113	693
422.	Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай	Дугаар 115	693
423.	Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэх тухай	Дугаар 116	693
424.	Дүрэм батлах тухай	Дугаар 117	699
425.	Дуудлага худалдаагаар худалдах төрийн өмчийн үл хөдлөх хөрөнгийн жагсаалт батлах тухай	Дугаар 119	702
426.	Ойн хөнөөлт шавьж, өвчинтэй тэмцэх зарим арга хэмжээний тухай	Дугаар 120	703

Хоёр. МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТОГТООЛ

427.	Монгол Улсын Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль болон Прокурорын байгууллагын тухай хуулийн зарим заалт Үндсэн хуулийн холбогдох зүйл, заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг эцэслэн шийдвэрлэсэн тухай	Дугаар 02	703
------	---	-----------	-----

Гурав. МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

428.	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн зарим зүйл, хэсэг, заалтыг тайлбарлах тухай	Дугаар 11	709
------	---	-----------	-----

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2003 оны 4 дүгээр сарын 30-ны өдөр

Дугаар 104

Улаанбаатар хот

"Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газар байгуулах тухай

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 5 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

газрын дарга Ө.Энхтүвшин, Төрийн өмчийн хороо (Л.ПҮРЭВДОРЖ)-нд зөвшөөрч уг улсын үйлдвэрийн газрын дүрмийг хавсралт ёсоор баталсугай.

Засгийн газрын П байрын захиргааг өөрчлөн зохион байгуулж, туршилтын журмаар "Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газар байгуулан ажиллуулахыг Санхүү, эдийн засгийн сайд Ч.Улаан, Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Н.ЭНХБАЯР

**САНХҮҮ, ЭДИЙН
ЗАСГИЙН САЙД**

Ч.УЛААН

Засгийн газрын 2003 оны 104 дүгээр тогтоолын хавсралт

"ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ" ТӨРИЙН ӨМЧИТ АЖ АХУЙН ТООЦООТой ҮЙЛДВЭРИЙН ГАЗРЫН ДҮРЭМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1. Засгийн газрын П байранд байрлаж байгаа төрийн захиргааны төв байгууллагуудын хэвийн үйл ажиллагааг хангах, төсөвт зардал болон нийтлэг үйлчилгээг хариуцан ажиллах үндсэн үүрэг бүхий төрийн өмчит аж ахуйн тооцоотой үйлдвэрийн газар (цаашид "Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газар гэх)-ын үйл ажиллагааг энэхүү дүрмээр зохицуулна.

2. "Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газрын албан ёсны хаяг Чингэлтэй дүүрэг, 4 дүгээр хороо, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гудамж-5/1, Засгийн газрын П байр.

Хоёр. Үйл ажиллагааны чиглэл

3. "Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газар нь үндсэн зорилгоо хэрэгжүүлэхдээ дараахь үйл ажиллагааг явуулна:

3.1. Засгийн газрын П байранд байрладаг төрийн захиргааны төв байгууллагуудын шаардлагад нийцсэн нийтлэг үйлчилгээг явуулж, тэдгээрийн үйл ажиллагааг хэвийн явуулахад шаардагдах санхүү, аж ахуй, хангалтыг хариуцах;

3.2. тухайн байрны гадна болон дотор талын цэвэрлэгээ үйлчилгээ, өрөө тасалгааны тохижилт, цахилгаан, дулаан, ахуйн хэрэгцээний халуун, хүйтэн ус, барилгын болон сантехникийн урсгал засвар, шуудан холбооны үйлчилгээг хариуцан байранд ажиллагсдад эмнэлгийн анхан шатны тусламж үзүүлэх, нийтийн хоол, цайгаар үйлчлэх;

3.3. байрны нийтлэг үйлчилгээтэй холбоотой үйлчлүүлэгч яамдын жилийн төсвийн төслийг тухайн яамтай хамтран боловсруулж Санхүү, эдийн засгийн ямаар хянуулж үйлчлүүлэгч

яамдын батлагдсан төсвийн санхүүжилтийг саадгүй хийх;

3.4. төрийн өмч, хөрөнгийн хадгалалт, хамгаалалт, зарцуулалтад хууль тогтоомжийн дагуу хяналт тавих;

3.5. Төр, засгийн Үйлчилгээ, аж ахуйг эрхлэх газар, түүний харьяа газар, үйлчлүүлэгч байгууллагатай хамтран ажиллаж арга зүйн зөвлөлгөө авах;

3.6. эрхэлж байгаа үйлчилгээ, нийлүүлсэн бүтээгдэхүүн нь улсын чанар, стандартын шаардлагыг хангасан байна.

Гурав. Бүрэн эрх

4. "Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газар нь энэхүү дүрэмд заасан болон хуулиар олгосон эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус эрх эдэлж, үүрэг хүлээх бөгөөд шүүх арбитрт нэхэмжлэгч буюу хариуцагчаар оролцох эрхтэй.

5. "Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газар нь Засгийн газрын П байранд үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн захиргааны төв байгууллагуудад санхүүгийн болон нийтлэг үйлчилгээг чанарын өндөр түвшинд гүйцэтгэж, бүтээгдэхүүн нийлүүлсний төлбөр болон аж ахуйн үйл ажиллагааны орлогоор санхүүжинэ.

6. Өөрийн эзэмшилд байгаа төрийн өмчийг эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулахдаа Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль, холбогдох хууль тогтоомжийг удирдлага болгоно.

7. Үйл ажиллагааны үр дүнд олсон ашгаас хууль тогтоомжийн дагуу татвар төлж, эрх бүхий байгууллагаас батлагдсан нормативын дагуу өөрт үлдэх ашгийг хуульд заасан журмын дагуу захиран зарцуулна.

8. "Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газар нь тэмдэг, албан бичгийн хэвлэмэл хуудастай байна.

Дөрөв. Дүрмийн сан

9. "Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газрын дүрмийн сан нь зөвхөн төрийн өмчийн эд хөрөнгөөс бүрдэх бөгөөд нийт хэмжээ нь 122207.0 (нэг зуун хорин хоёр сая хоёр зуун долоон мянган) мянган төгрөг байна.

Тав. Удирдлага

10. "Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газрын захирлыг Төрийн өмчийн хороо Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газартай зөвшилцөн томилж, чөлөөлнө.

11. "Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газрын захирал нь Төрийн өмчийн хороотой гэрээ байгуулж ажиллах бөгөөд гэрээнд дараахь нөхцөлийг тусгана:

11.1. үйлдвэрийн газрын эдийн засгийн үр ашгийг дээшлүүлэх;

11.2. техник, технологийг сайжруулах, шинэчлэх;

11.3. хамт олны хөдөлмөр, нийгмийн асуудлын талаар авах арга хэмжээ;

11.4. менежмент, маркетингийн бодлого;

11.5. захирал болон Төрийн өмчийн хорооны хүлээх үүрэг;

11.6. үйлдвэрт өмчлөгчөөс олгосон эд хөрөнгө, түүний хэмжээ, эд хөрөнгийн хариуцлага;

11.7. ажлын нөхцөл, нэмэгдэл цалин, урамшуулал;

11.8. гэрээний үүргийн биелэлтийг дүгнэх журам, хугацаа;

11.9. бусад нөхцөл.

12. Захирал нь дараахь бүрэн эрхтэй:

12.1. үйлдвэрийн газрыг итгэмжлэлгүйгээр төлөөлөх;

12.2. үйлдвэрийн газрын нэрийн өмнөөс хууль тогтоомж, гэрээ, дүрэмд заасан эрх хэмжээний дотор эд хөрөнгийг захиран зарцуулах;

12.3. үйлдвэрийн газрын захиргааны бүтцийг тогтоож ажиллагсдыг томилж, чөлөөлөх;

12.4. ажиллагсдын цалин, шагнал урамшууллын журмыг тогтоон мөрдүүлэх;

12.5. боловсон хүчний бодлогыг боловсруулан хэрэгжүүлэх;

12.6. үйлдвэрийн газрын дотоод журмыг баталж мөрдүүлэх;

12.7. тогтоосон журмын дагуу анхан шатны бүртгэл хөтөлж, нягтлан бодох бүртгэлийн тайлан тэнцэл, статистикийн мэдээ гаргах ажлыг зохион байгуулан тэдгээрийн үнэн зөвийг хариуцах;

12.8. эрх бүхий байгууллагаас тогтоосноос бусад бүтээгдэхүүн ажил, үйлчилгээний үнэ тарифийг тогтоох;

12.9. эрх хэмжээнийхээ асуудлаар хууль тогтоомж Засгийн газрын шийдвэрт нийцүүлэн тухайн үйлдвэрийн газарт дагаж мөрдөх тушаал, заавар гаргах.

13. "Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газрын үйл ажиллагааны онцлогтой холбоотой бусад бүрэн эрхийг захиралд эдлүүлэх талаар гэрээнд тусгаж болно.

14. Захирлын дэргэд захирлын зөвлөл байгуулж болно. Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг захирал батална. Зөвлөлийн гишүүд нь захиралд зөвлөх үүрэгтэй.

Зургаа. Эдийн засгийн үйл ажиллагаа, бүртгэл хяналт

15. "Төрийн үйлчилгээ" улсын үйлдвэрийн газрын эдийн засгийн үйл ажиллагаа нь жил бүрийн үйлчилгээ, түүний үр ашиг болон орлогыг тодорхой тусгаж эрх бүхий этгээдээр батлуулсан зорилтот бизнес төлөвлөгөөний дагуу явагдана.

16. Хууль тогтоомжийн дагуу орлогын болон бусад татвар хураамжийг төлнө.

17. Анхан шатны бүртгэлийн баталгаажсан баримтыг үндэслэн дэлгэрэнгүй болон хураангуй бүртгэл хөтөлнө тайлан, тэнцлийг улирлаар гаргаж Төрийн өмчийн хороо, татварын албад санхүүгийн байгууллагад тушаана.

18. Тогтоосон журам, загварын дагуу Төрийн өмчийн хороонд мэдээ, тайлан гаргаж хугацаанд нь хүргүүлнэ.

19. Ерөнхий нягтлан бодогч нь мэргэшсэн, гурваас доошгүй жил нягтлан бодогчоор ажилласан байх бөгөөд түүнийг Санхүү, эдийн засгийн яамны холбогдох газартай зөвшилцсөн захирлын тушаалаар томилно.

20. Захирал өмч, хөрөнгийн хадгалалт, хамгаалалт, ашиглалтад тавих өдөр тутмын

дотоодын хяналтыг зохион байгуулж үр дүнг хариуцна.

21. Өмч хөрөнгийн хадгалалт, хамгаалалт, хөдөлгөөнд бүртгэлээр тавих хяналтыг ерөнхий нягтлан бодогч хариуцна.

22. Төрийн өмчийн эд хөрөнгийг бүртгэн авч хадгалах, түүнийг нэр төрөл, чанар, бүрдлийн хувьд бүрэн бүтэн байлгах, эрх бүхий тушаалтны шийдвэрээр тавьж олгох үүргийг захирлын тушаалаар томилогдсон эд хариуцагч хүлээнэ.

23. Өмч хөрөнгийн тооллогыг зохих бэлтгэлийг хангасны үндсэн дээр Төрийн болон

орон нутгийн өмчийн тухай хуульд заасан журмын дагуу үйлдвэрийн газрын захиргаа явуулж тайлан тэнцэлд тусгана.

Долоо. Өөрчлөн байгуулах, татан буулгах

24. Үйлдвэрийн газрыг холбогдох яам болон Төрийн өмчийн хорооны саналаар Засгийн газар өөрчлөн байгуулах болон татан буулгана.

25. Үйлдвэрийн газрыг татан буулгахад Иргэний хууль болон хууль тогтоомжийн бусад актад заасан журмыг баримтална.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2003 оны 5 дугаар сарын 7-ны өдөр

Дугаар 108

Улаанбаатар хот

Орон сууц хувьчлах тухай

Орон сууц хувьчлах тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

"Биокомбинат" төрийн өмчит улсын үйлдвэрийн газрын эзэмшилд байгаа Сонгинохайрхан дүүргийн 14 дүгээр хорооны нутаг дэвсгэр дэх I хорооллын 14 дүгээр байрын 3 дугаар орцын 8 давхар дахь 102 тоот сууцыг байгууллагынх

нь саналыг үндэслэн одоо эзэмшиж байгаа оршин суугчид нь зохих журмын дагуу хувьчлахыг Төрийн өмчийн хороо (Л.ПҮРЭВДОРЖ)-нд зөвшөөрсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД

Н.ЭНХБАЯР

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ
АХУЙН САЙД

Д.НАСАНЖАРГАЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2003 оны 5 дугаар сарын 7-ны өдөр

Дугаар 109

Улаанбаатар хот

Хэлэлцээр батлах тухай

Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 2, 3 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

Монгол Улсын Засгийн газар, Украин Улсын Сайд нарын Тэнхимын хооронд 2003 оны 3 дугаар сарын 31-ний өдөр Улаанбаатар хотноо гарын үсэг зурсан "Ургамал хамгаалал, хорио цээрийн салбарт

хамтран ажиллах тухай Хэлэлцээр"-ийг баталсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД

Н.ЭНХБАЯР

ГАДААД ХЭРГИЙН
САЙД

Л.ЭРДЭНЭЧУЛУУН

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2003 оны 5 дугаар сарын 13-ны өдөр

Дугаар 112

Улаанбаатар хот

Тогтоолын хавсралтад өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Журам шинэчлэн батлах тухай" Засгийн газрын 2001 оны 2 дугаар сарын 26-ны өдрийн 40 дүгээр тогтоолоор баталсан "Үйлчилгээний хөлс, түүнийг захиран зарцуулах журам"-ын 1 дүгээр заалтын "Үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлийн газар /товчоо/-аас" гэснийг "Үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлийн асуудал хариуцсан Засгийн газрын эрх бүхий байгууллагаас" гэж, 20 дугаар заалтын "Үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлийн газар нь" гэснийг "Үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлийн асуудал

хариуцсан Засгийн газрын эрх бүхий байгууллага нь" гэж, 23 дугаар заалтын "Үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлийн газар /товчоо/-ын" гэснийг "Үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлийн асуудал хариуцсан Засгийн газрын эрх бүхий байгууллагын" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА

Ө.ЭНХТҮВШИН

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2003 оны 5 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Дугаар 113

Улаанбаатар
хот

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Дөргөний Усан цахилгаан станцыг барих ажлын санхүүжилтын баталгаа болох 3.0 (гурван) сая ам.долларын аккредитив нээх хөрөнгийн эх үүсвэрийг 2003 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд зохицуулалт хийх замаар гаргахыг Санхүү, эдийн засгийн сайд Ч.Улаанд даалгаж, аккредитив нээхийг Монгол банк (О.ЧУЛУУНБАТ)-нд зөвлөсүгэй.

2. Цаашид Дөргөний Усан цахилгаан станцыг барих ажлын санхүүжилтэд зориулан 3.0 (гурван) сая ам.доллартай тэнцэх хэмжээний хөрөнгийн эх үүсвэрийг 2004 оноос эхлэн жил бүрийн улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд тусган санхүүжүүлж байхыг Санхүү, эдийн засгийн сайд

Дөргөний Усан цахилгаан станцын
талаар авах зарим арга
хэмжээний тухай

Ч.Улаан, Дэд бүтцийн сайд Б.Жигжид нарт тус тус үүрэг болгосугай.

3. Дөргөний Усан цахилгаан станцыг барих ажлыг эхлүүлэх талаар шуурхай арга хэмжээ авч ажиллахыг Дэд бүтцийн сайд Б.Жигжидэд даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД

Н.ЭНХБАЯР

САНХҮҮ, ЭДИЙН
ЗАСГИЙН САЙД

Ч.УЛААН

ДЭД БҮТЦИЙН
САЙД

Б.ЖИГЖИД

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2003 оны 5 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Дугаар 115

Улаанбаатар
хот

Экспорт, импортын бүтээгдэхүүний чанарын баталгаажуулалт, мэргэжлийн хяналтын ажлын уялдааг хангах зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

"Чанарын баталгаажуулалтыг боловсронгуй болгох зарим арга хэмжээний тухай" Засгийн газрын 2001 оны 3 дугаар сарын 13-ны өдрийн 45 дугаар тогтоолын 3 дугаар зүйлийн "д", 4 дүгээр зүйлийн "а" заалтаас "хилийн болон ..." гэсний, мөн

Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай

тогтоолын 2 дугаар хавсралтын 1.4 "е"-гээс "хилийн боомт ...", 1.5 болон 3.6-гаас "хилийн боомт болон ...", 3.3-аас "...хил ..." гэснийг тус тус хассугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД

Н.ЭНХБАЯР

ҮЙЛДВЭР, ХУДАЛДААНЫ
САЙД

Ч.ГАНЗОРИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2003 оны 5 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Дугаар 116

Улаанбаатар
хот

Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт дэвшүүлсэн эдийн засаг, нийгмийн шинэчлэлийг гүнзгийрүүлэх, хүн амын орон сууцны хэрэгцээ, хангамжийг сайжруулах зорилтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан
зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны
зах зээлийг хөгжүүлэх тухай

зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл-ийг 1 дүгээр хавсралт, үндсэн чиглэлийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг 2 дугаар хавсралт ёсоор тус тус баталсугай.

1. "Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан

2. Дээр дурдсан Үндсэн чиглэл, төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх талаар шаардлагатай арга

2. Дээр дурдсан Үндсэн чиглэл, төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх талаар шаардлагатай арга хэмжээ авч ажиллахыг Санхүү, эдийн засгийн сайд Ч.Улаан, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Ц.Нямдорж, Дэд бүтцийн сайд Б.Жигжид нарт үүрэг болгож, Монголбанкны Ерөнхийлөгч О.Чулуунбат, Үнэт цаасны хорооны дарга С.Гүндэнбал нарт	зөвлөсүгэй. МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД САНХҮҮ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН САЙД ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД ДЭД БҮТЦИЙН САЙД	Н.ЭНХБАЯР Ч.УЛААН Ц.НЯМДОРЖ Б.ЖИГЖИД
--	--	--

Засгийн газрын 2003 оны 116 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

ҮЛ ХӨДЛӨХ ХӨРӨНГИЙГ БАРЬЦААЛСАН ЗЭЭЛЭЭР БАТАЛГААЖСАН ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ ҮНДСЭН ЧИГЛЭЛ

Нэг. Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэх шаардлага

Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт дэвшүүлсэн хүн амын орон сууцны хэрэгцээ, хангамжийг сайжруулах зорилтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Засгийн газраас 2002 онд "Орон сууцны үндэсний хөтөлбөр", "Үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө", "Орон сууц хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг бүрдүүлэх, захиран зарцуулах, тайлан мэдээ гаргах журам" зэрэг бодлогын шинжтэй баримт бичгүүдийг батлан гаргасан.

Эдгээр баримт бичгийн гол зорилго нь "Хот суурин газрын хүн амыг орчин үеийн шаардлагад нийцсэн тохилог орон сууцтай, нүүдлийн маягаар амьдардаг хүмүүст тэдний уламжлалт ахуйд зохицсон гэр оронтой болоход нь дэмжлэг үзүүлэх, орлого багатай болон дундаж орлоготой хүн амын хэсэг, залуу гэр бүл, төрийн албан хаагчдын орон сууцны хангамж, нөхцөлийг сайжруулах, энэ чиглэлээр дотоод гадаадын хөрөнгө оруулагчдын сонирхлыг хөхиүлэн дэмжих" явдал бөгөөд энэхүү баримт бичигт 2002-2006 онд 13500 айлын орон сууцыг ашиглалтад оруулахаар төлөвлөж, үүнд зориулан улсын төсвөөс жил бүр зохих хэмжээний хөрөнгө гаргахаар тусгасан.

Гэтэл бодит хэрэгцээ үүнээс ч их байгаа бөгөөд энэхүү тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэхэд шаардлагатай хөрөнгө оруулалтыг төсвийн болон гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр дагнан шийдвэрлэх боломжгүй юм.

Иймээс уг асуудлыг шийдвэрлэхэд шаардлагатай хөрөнгө оруулалтыг бий болгох санхүүгийн арга механизмыг эрж судлах, туршиж хэрэгжүүлэх шаардлага тулгараад байна.

Дэлхийн олон оронд хүн амыг орон сууцаар хангах асуудлыг шийдвэрлэх гол механизм нь үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийн арга механизмыг ашиглах үйл ажиллагаа байдаг байна.

Иймд манай орны онцлогт тохируулан үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг бий болгож, түүнийг хөгжүүлж, дэмжих шаардлага чухлаар тавигдаж байна.

Энэхүү зах зээлийг хөгжүүлэх нь зөвхөн хүн амыг орон сууцаар хангах асуудлыг шийдвэрлэхэд нөлөөлөөд зогсохгүй үүний цаана барилгын салбарын хөгжлийн асуудал хамт хөндөгдөж, энэ салбарыг дагаад зам, тээвэр, холбоо, үйлдвэрлэл, худалдаа хөгжих нөхцөл бүрдэж, цаашлаад ажлын

байр нэмэгдэх баталгаа бий болж байдгаараа эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд чухал ач холбогдолтой гэж үзэж байна.

Хоёр. Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийн ойлголт, түүнийг хөгжүүлэх ач холбогдол

Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээл гэж үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалан зээл олгох, үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлийг багцалж үнэт цаас болгон хувиргах, ийнхүү хувиргасан үнэт цаасыг хоёрдогч зах зээл дээр хөрөнгө оруулагчдад худалдах замаар шаардлагатай хөрөнгө оруулалтыг төвлөрүүлэх санхүүгийн үйл ажиллагааг ойлгоно.

Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэх нь дараахь ач холбогдолтой:

-орон сууцны санхүүжилтэд зориулан төвлөрүүлэх хөрөнгө оруулалтын хэмжээ нэмэгдэж, иргэдийг орон сууцаар хангах тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэхэд чухал нөлөө үзүүлнэ;

-хүн амын орон сууцны хангамж, нөхцөлийг сайжруулах нийгмийн асуудалд төрийн оролцоо, төсвийн хөрөнгө оруулалт багасч, цаашид энэхүү зах зээл нь өөрийхөө үйл ажиллагаанд тулгуурлан хөгжих, өөрөө өөрийгөө санхүүжүүлэх нөхцөл бүрдэнэ;

-эдийн засаг дахь дотоод нөөцийг санхүүгийн эргэлтэд татан оруулж, үр ашигтай ашиглах, санхүүгийн механизм бүрдэнэ. Тухайлбал, хувьчлагдсан газар болон орон сууц, байшин барилга, үйлдвэр зэрэг үл хөдлөх хөрөнгө, банк, иргэдийн хадгаламж, нийгэм, эрүүл мэндийн даатгалын хөрөнгийн чөлөөт үлдэгдэл, хүн амын гар дээрх банкнаас гадуурхи мөнгөн хөрөнгө байнгын эргэлтэд орох боломжтой болно;

-орон сууцыг санхүүжүүлэх тогтвортой хөрөнгийн эх үүсвэр бүрдэж, барилгын салбараас

хамааралтай бусад салбарын хөгжилд зах зээлийн таатай орчин бүрдэнэ;

-санхүүгийн байгууллагуудын хөрөнгийн үр ашиг дээшилж, улмаар хөрөнгийн биржийн үйл ажиллагаа идэвхжинэ;

-орон сууцыг санхүүжүүлэхэд зориулагдсан зээлийн төрлүүд үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлийн нэг хэв маягт орж, стандартчилагдана.

Гурав. Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл

Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэх асуудлаар дараахь үндсэн чиглэлийг баримтална:

-үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэх тогтолцоо нь төрийн зүгээс үлэмж хэмжээний нэмэгдэл санхүүжилт шаардахгүй, өөрөө өөрийгөө бүрэн санхүүжүүлэх бодлогод тулгуурлана;

-үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэх татварын таатай орчин бүрдүүлнэ;

-гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалтыг дэмжих, хөрөнгө оруулах нөхцөлийг хангана;

-бусчилсан хөгжлийн үзэл баримтлалын дагуу хөдөө орон нутагт үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээл адил хөгжих боломж, нөхцөлийг бүрдүүлнэ;

-үл хөдлөх хөрөнгийг барьцааны зүйл болохын нь хувьд заавал даатгуулах даатгалын төрөлд хамруулах бодлого барина;

-үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэхийн тулд өөр хоорондоо уялдаа холбоо бүхий тогтолцоог бий болгоно;

-үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэхэд шаардагдах эрх зүйн орчин бүрдүүлэх ажлыг зохион байгуулж, Улсын Их Хурлаар шийдвэрлүүлнэ;

-үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлд оролцогчдын үр ашигтай ажиллах, хамтын ажиллагааг хангах санхүүгийн дэд бүтцийг бий болгох, хяналтыг сайжруулах мэдээллийн тогтолцоог бүрдүүлэх, мэдээллийн үнэн зөв, ил тод байдлыг хангана;

-үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээл хөгжих эхний үе шатанд хөрөнгө оруулагчдад төлөх үнэт цаасны хүү, үндсэн төлбөрийг хугацаанд нь төлөх талаар баталгаа гаргах үүргийг Засгийн газар, эхсүл Монголбанк хариуцах боломжийг судална;

-үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээл хөгжиж, үйл ажиллагаа нь тогтворжих үед Засгийн газар, Монголбанкны оролцоог аль болох багасгаж, цаашид энэхүү зах зээл нь өөрөө өөрийгөө тэтгэн хөгжих нөхцөл, боломжийг бүрдүүлэх зарчим баримтална;

-Засгийн газар, Монголбанк, Үнэт цаасны хорооны холбогдох ажилтнууд болон үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлд оролцогч байгууллагын

ажилтнуудын энэ талаархи мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэх системтэй арга хэмжээ авна;

-үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалан зээл олгох ажиллагаа, үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлийг үнэт цаас болгон хөрвүүлэх үйл явц, уг үнэт цаасыг хөрөнгө оруулагчдад худалдахтай холбоотой бусад орны дүрэм, журам, туршлагыг хэрэгжүүлэх асуудлаар мэдээлэл солилцох, сургалт явуулах ажлыг зохион байгуулна;

-үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэхэд шаардлагатай техникийн туслалцааг гадаад улсын холбогдох байгууллагаас авах талаар судална;

-Засгийн газар, Монголбанк үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны түргэн борлуулалт, хөрвөх чадварыг хангах болон Засгийн газар, Монголбанкны үнэт цаасаар солих арга хэмжээг хэрэгжүүлж болно.

Дөрөв. Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэхийн тулд дараахь бүтэц бүхий тогтолцоог бий болгоно.

Зээлдэгч нь хувь хүн, хуулийн этгээдийн аль аль нь байж болох бөгөөд зээлийн барьцаа нь гагцхүү Иргэний хуулийн 84.3-т заасан "үл хөдлөх хөрөнгө" /газар, түүнээс салгамагц зориулалтын дагуу ашиглаж үл болох эд юмс/ байна.

Зээлдүүлэгч нь банк буюу банк бус санхүүгийн байгууллага байх бөгөөд тэдгээр нь зээлдэгчдэд үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалан эзэл олгох, олгосон зээлээ "Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны компани"-д худалдах, ингэснээр урт хугацаатай зээлийн эх үүсвэрийг бий болгох үйл ажиллагаа явуулна.

Зээлдүүлэгч болон зээлдэгчийн хооронд зээлийн гэрээ, үл хөдлөх хөрөнгийн барьцааны гэрээ гэсэн хоёр төрлийн гэрээ хийгдэх бөгөөд гэрээ тус бүрийг үл хөдлөх хөрөнгийн бүртгэлийн албанд бүртгүүлж, нотариатаар заавал баталгаажуулсан байна.

Зээлдүүлэгчээс олгох үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлийн хугацааг аль болох урт байлгах бодлого баримталж зээлдэгчээс зээлдүүлэгчид төлөх үндсэн зээл болон түүний хүүгийн хэмжээг зээлдэгчийн өрхийн орлогын тодорхой хувиас хэтрэхгүй байх чиг баримтална.

Зээлдэгч зээлийн гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй бол үүргийн гүйцэтгэлийг хангуулах үүднээс зээлдэгчийн барьцаалсан үл хөдлөх хөрөнгийг үл маргах журмаар зээлдүүлэгчид шилжүүлнэ.

Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээл, өр /бонд/-ийн зах зээлийн аль аль нь хөгжлийнхөө эхний шатанд байгааг харгалзан үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийн харилцаанд гол үүрэг гүйцэтгэдэг "Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны компани"-ийг шинээр байгуулах, эсхүл одоо байгаа аль нэг этгээд /Азийн хөгжлийн банкны орон сууцны санхүүжилтийн төслийн удирдах алба, Хөрөнгийн бирж, брокер, дилерийн компани зэрэг/-ээр уг компанийн үүргийг гүйцэтгүүлэх асуудлыг дэмжиж

энэхүү компанийг өмчийн олон хэлбэрт үндэслэн байгуулж, төрийн зүгээс хөрөнгө оруулалт хийнэ.

Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны компани нь дараахь үндсэн үүрэгтэй байхаар хуульчлан зохицуулах чиг баримтална. Үүнд:

-зээлдүүлэгчээс үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлийг худалдан авах;

-худалдан авсан үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлийг багцалж, үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаас /бонд/ болгон хувиргаж, хөрөнгө оруулагчдад худалдах;

-худалдан авах зээлийг сонгон авах шалгуур, журмыг тогтоох;

-худалдан авах зээлийн төлбөр, хураамжийн үйлчилгээний болон зээлийн гэрээний үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд зээлдэгчийн барьцаалсан үл хөдлөх хөрөнгийг хураан авах, борлуулах журмыг тогтоох.

Хөрөнгө оруулагч нь хувь хүн, хуулийн этгээд, гадаадын хөрөнгө оруулагчийн аль аль нь байж болно. Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасыг худалдан авах хөрөнгө оруулагчдыг төрөөс аль болох дэмжих бодлого баримталж, энэ чиглэлээр татварын таатай орчин бүрдүүлнэ.

Үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэхэд шаардагдах эрх зүйн орчин бүрдүүлэх ажлыг зохион байгуулж, Улсын Их Хурлаар шийдвэрлүүлнэ. Үүнд:

-үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалж зээл олгох, үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлийг багцалж үнэт цаас болгон хувиргах, энэхүү үнэт цаасыг хоёрдогч зах зээл дээр хөрөнгө оруулагчдад худалдах үйл явцыг зохицуулсан хууль тогтоомж, бусад дүрэм, журмыг шинээр боловсруулах;

журам, ажилтнуудын ажлын байрны тодорхойлолтыг мөрдлөг болгоно.

6. Хөдөлмөрийн дотоод журмыг агентлагийн дарга батална.

Хоёр. Агентлагийн үйл ажиллагааны үндсэн чиглэл

7. Агентлаг нь газрын харилцаа, геодези, зураг зүй, үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрхийн бүртгэл гэсэн үндсэн чиглэлээр үйл ажиллагаагаа явуулна.

8. Агентлаг нь газрын харилцаа, геодези, зураг зүйн чиглэлээр дараахь үйл ажиллагаа явуулна:

1/ төрөөс газрын талаар явуулах бодлого, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх ажлыг улсын хэмжээнд зохион байгуулах;

2/ Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр явагдах газар зохион байгуулалтын бүх төрлийн үйл ажиллагааг мэргэжлийн удирдлагаар хангах;

3/ газрын кадастрын болон төлөв байдал, чанарын хувьсал, өөрчлөлтөд улсын хэмжээнд үнэлгээ өгөх, хяналт-шинжилгээ хийх асуудлыг эрхлэх;

4/ аймаг, нийслэл, дүүргийн газрын алба, сумын газрын даамал /цаашид "орон нутгийн газрын алба" гэх/-ыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах;

5/ Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх ажлыг зохион байгуулах, хэрэгжүүлэх асуудлаар бүх шатны Засаг даргыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах;

6/ хууль тогтоомжид заасны дагуу газрын харилцааны талаар мэргэжлийн заавар, журам, бусад шаардлагатай баримт бичгийг боловсруулж батлуулах;

7/ улсын хэмжээнд газрын мэдээллийн сангийн нэгдсэн сүлжээ бий болгож, үйл ажиллагааг нь удирдан зохион байгуулах;

8/ газрын биржийн үйл ажиллагааг зохих журмын дагуу зохион байгуулах;

9/ улсын тусгай хэрэгцээний газрын газар зохион байгуулалтын асуудлыг эрхлэх;

10/ газар зохион байгуулалт, газрын төлөв байдал, газрын чанарын улсын хянан баталгаа, хөрсний нөхөн сэргээлт, газрын мэргэжлийн байгууллагуудын үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ хийж, иргэн хуулийн этгээдэд геодези, зураг зүйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох асуудлыг зохих журмын дагуу шийдвэрлэх;

11/ геодези, зураг зүйн үйл ажиллагааны үндэс болох өндөр, тусгаг, масштаб, дүрслэх хавтгайн тогтолцоог боловсруулж хэрэгжүүлэх;

12/ Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийг зурагжуулах ажлыг төлөвлөх, зохион байгуулах;

13/ геодези, зураг зүйн холбогдолтой дүрэм, заавар, стандартыг боловсруулах, мөрдүүлэх;

14/ геодези, зураг зүйн хэмжлийн багаж хэрэгслийг шалгах, баталгаажуулах асуудлыг эрхлэх;

15/ нууцын зэрэглэлтэй зургийн хадгалалт, хамгаалалт, ашиглалт, бүрэн бүтэн байдлыг төрийн эрх бүхий байгууллагатай хамтран зохион байгуулах.

9. Агентлаг нь үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрхийн бүртгэлийн чиглэлээр дараахь үйл ажиллагаа явуулна:

1/ иргэн, хуулийн этгээдийн үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх, түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийг бүртгэж, мэдээллийн санд оруулах;

2/ төрөөс хувьчилсан газар, орон сууц болон бусад үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн нотлох баримтыг үндэслэн улсын бүртгэлд бүртгэх;

3/ хуульд заасны дагуу шүүх, цагдаа, прокурор, шүүхийн шийдвэр биелүүлэх байгууллагад үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлийн

талаархи лавлагаа, тайлбар, нотлох баримт гаргаж өгөх;

4/ шүүхийн шийдвэрийн үндсэн дээр үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөгч өөрчлөгдсөнийг бүртгэх, үл хөдлөх эд хөрөнгийг захиран зарцуулах эрхийг түдгэлзүүлэх, сэргээх;

5/ хуульд заасны дагуу криминалистик шинжилгээний эх материал, хувийн хэргийг бэлтгэж өгөх;

6/ үл хөдлөх эд хөрөнгө бүртгэх, эрхийн гэрчилгээ олгох журмыг батлах, үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөх эрхийг нотолсны үндсэн дээр үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ олгох, гэрчилгээний зарцуулалтын тайлан гаргах;

7/ өмчлөгчийн гаргасан мэдүүлэг, хүсэлтийн дагуу лавлагаа өгөх, хуулбар хийх, мэдээллээр үйлчлэх;

8/ нотлох баримтыг үндэслэн үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, урьдчилсан тэмдэглэл хийх;

9/ үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн хувийн хэрэг нээх; бүртгэлийн мэдээллийн сан бүрдүүлэх; архив, мэдээллийн сангийн үйл ажиллагааг стандартын дагуу эрхлэн явуулах, хадгалалт, хамгаалалтын шаардлагыг хангаж ажиллах;

10/ үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн бүртгэлийн үйл ажиллагаа болон үл хөдлөх эд хөрөнгийн эдийн засгийн эргэлтийн талаархи улсын нэгдсэн мэдээг сар, улирал, жилээр гаргах;

11/ Монгол банк, Үндэсний статистикийн газар, Үндэсний татварын ерөнхий газар, холбогдох бусад байгууллагад шаардлагатай мэдээг хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу гаргаж өгөх;

12/ улсын бүртгэгч, туслах бүртгэгч болон үл хөдлөх эд хөрөнгийн эрхийн бүртгэлийн хувийн хэрэгтэй харьцах эрх бүхий албан тушаалтнаар нууцын баталгаа гаргуулан ажиллуулах.

Гурав. Агентлагийн удирдлага, зохион байгуулалтын бүтэц

10. Агентлагийн удирдлага нь дарга, дэд

даргаас бүрдэнэ.

11. Агентлагийн даргыг Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хуулийн 45.1-д заасны дагуу нэр дэвшүүлсэн хүмүүсээс сонгон, дэд даргыг агентлагийн даргын санал, Төрийн албаны зөвлөлийн дүгнэлтийг үндэслэн Ерөнхий сайд тус тус томилж, чөлөөлнө.

12. Агентлагийн зохион байгуулалтын бүтцийг Ерөнхий сайд, орон нутгийн газрын албадын бүтэц, ажиллах журам, орон тоог агентлагийн дарга тус тус батална.

13. Даргын дэргэд түүнд зөвлөх үүрэг бүхий зөвлөл ажиллах бөгөөд зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг агентлагийн дарга батална.

14. Агентлагийн дарга дараахь эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ:

1/ агентлагийн нэрийн өмнөөс бусад байгууллагатай харилцах, төлөөлөх;

2/ Ерөнхий сайдыг газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүй, үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлийн талаархи мэдээллээр хангах;

3/ газрын харилцаа, геодези, зураг зүй, үл хөдлөх эд хөрөнгийн асуудлаар иргэн, хуулийн этгээдээс ирүүлсэн өргөдөл, гомдол, санал, хүсэлтийг хянан шийдвэрлэх;

4/ батлагдсан төсвийг зохих журмын дагуу захиран зарцуулах;

5/ хууль тогтоомжийн дагуу агентлагийн газар, хэлтсийн дарга, бусад ажилтан, аймаг, нийслэлийн газрын албаны дарга нарыг томилох, чөлөөлөх;

6/ өөрийн эрх хэмжээний хүрээнд хууль тогтоомжид нийцүүлэн тушаал гаргах;

7/ газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрчилгээний болон үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлийн гэрчилгээний загварыг батлах.

15. Агентлагийн дарга өөрийн тодорхой эрх, үүргийг хууль тогтоомжид заасны дагуу холбогдох албан тушаалтанд шилжүүлж болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2003 оны 5 дугаар сарын 21-ний өдөр

Дугаар 119

Улаанбаатар хот

Дуудлага худалдаагаар худалдах төрийн өмчийн үл хөдлөх хөрөнгийн жагсаалт батлах тухай

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 3, 29 дүгээр зүйлийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

хөрөнгийн худалдагдах үнийн дүнгийн 10 хүртэл хувьд хөрөнгө оруулалтын эрхийн бичгийн баталгаажуулсан цэнхэр болон ягаан тасалбарыг төлбөрт тооцон авахыг Төрийн өмчийн хороо (Л.ПҮРЭВДОРЖ)-нд зөвшөөрсүгэй.

1. Хавсралтад дурдсан төрийн өмчийн үл хөдлөх хөрөнгийг дуудлага худалдаагаар худалдахыг Төрийн өмчийн хороо (Л.ПҮРЭВДОРЖ)-нд зөвшөөрсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД

Н.ЭНХБАЯР

2. Хавсралтад дурдсан үл хөдлөх

САНХҮҮ, ЭДИЙН
ЗАСГИЙН САЙД

Ч.УЛААН

Засгийн газрын 2003 оны 119 дүгээр тогтоолын хавсралт

ДУУДЛАГА ХУДАЛДААГААР ХУДАЛДАХ ТӨРИЙН ӨМЧИЙН ҮЛ ХӨДЛӨХ ХӨРӨНГИЙН ЖАГСААЛТ

№	Үл хөдлөх хөрөнгийн нэр	Байршил	Тайлбар
1.	36000 тоннын элеваторын дуусаагүй барилга	Төв аймаг, Угтаалцайдам сум	1988 онд барьж эхэлсэн. Барилга угсралтын 60-80 хувь хийгдсэн
2.	Хөдөө аж ахуйн техникумын ашиглалтгүй барилга	Сэлэнгэ аймаг, Алтанбулаг сум	1995 оноос ашиглалтгүй байгаа
3.	58 айлын орон сууцны дуусаагүй барилга	Сэлэнгэ аймаг, Алтанбулаг сум	1989 онд баригдаж эхэлсэн. Барилгын ажлын 83.7 хувь хийгдсэн.
4.	Монгол банкны Толгойт дахь салбарын ашиглалтгүй барилга	Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүргийн 17 дугаар хороо	2002 оноос ашиглалтгүй байгаа

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2003 оны 5 дугаар сарын 21-ний өдөр

Дугаар 120

Улаанбаатар хот

Ойн хөнөөлт шавьж, өвчинтэй тэмцэх зарим арга хэмжээний тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

Хөвсгөл, Архангай, Төв аймгийн Засаг дарга Ч.Эрдэнэбаатар, Л.Дамдинсүрэн, Ж.Нэргүй, М.Мэндбилэг нарт үүрэг болгосугай.

1. Хэнтий, Хөвсгөл, Архангай, Төв аймгийн болон нийслэлийн ногоон бүсийн зарим нутаг, Хан Хэнтий, Богд хан уулын улсын тусгай хамгаалалттай газрын ойд тархсан хөнөөлт хортон шавьж, ойн халдварт өвчинтэй тэмцэхэд зориулан эхний хагас жилд багтаан дор дурдсан эх үүсвэрээс 141.0 (нэг зуун дөчин нэгэн) сая төгрөг гаргахыг Санхүү, эдийн засгийн сайд Ч.Улаан, Байгаль орчны сайд У.Барсболд нарт зөвшөөрсүгэй:

3. Ойн хөнөөлт шавьж болон халдварт өвчинтэй тэмцэхэд нисэх онгоц ашиглах боломжгүй газруудад зэвсэгт хүчин, цагдаагийн болон цэргийн дүйцүүлэх алба хаагчид, бусад хүчийг татан оролцуулж гар аргаар тэмцэх ажлыг шуурхай зохион байгуулахыг Батлан хамгаалахын сайд Ж.Гуррагчаа, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Ц.Нямдорж, Улсын иргэний хамгаалалтын газрын дарга О.Уржин нарт даалгасугай.

а/байгаль хамгаалах сангаас 22.0 (хорин хоёр) сая төгрөг;

4. Ойн хөнөөлт шавьж болон халдварт өвчинтэй тэмцэх ажилд шинэ техник, технологи нэвтрүүлэх арга хэмжээ авч, гар аргаар тэмцэх ажилд оролцох хүмүүсийг заавар, зөвлөмж, мэргэжлийн удирдлагаар хангах, ажлын гүйцэтгэлд нь хяналт тавьж үр дүнг газар дээр нь тооцох арга хэмжээ авч ажиллахыг Байгаль орчны сайд У.Барсболдод үүрэг болгосугай.

б/ойжуулалт, ойн арга хэмжээний зардлаас 10.0 (арван) сая төгрөг;

в/Япон Улсын парламентын зарим гишүүдийн хандив тусламжаас 9.0 (есөн) сая төгрөг;

г/Засгийн газрын нөөц хөрөнгөөс 100.0 (нэг зуун) сая төгрөг.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**
Н.ЭНХБАЯР
**САНХҮҮ, ЭДИЙН
ЗАСГИЙН САЙД**
Ч.УЛААН
**БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
САЙД**
У.БАРСБОЛД

2. Ойн хөнөөлт хортон шавьж болон өвчинтэй тэмцэх ажилд тухайн бүс нутгийн холбогдох аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийг графикайн дагуу зохион байгуулалттайгаар татан оролцуулах арга хэмжээг шуурхай авч хэрэгжүүлэхийг Байгаль орчны сайд У.Барсболд, Нийслэлийн Засаг дарга М.Энхболд, Хэнтий,

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТОГТООЛ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Дугаар 02

Улаанбаатар хот

Монгол Улсын Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх /хойшид ИХШХШ гэх/ тухай хууль болон Прокурорын байгууллагын тухай хуулийн зарим заалт Үндсэн хуулийн холбогдох зүйл, заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг эцэслэн шийдвэрлэсэн тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдааныг Үндсэн хуулийн цэцийн дарга Н.Жанцан даргалж, гишүүн Л.Рэнчин, Ж.Болдбаатар, Д.Чилхаажав /илтгэгч/, В.Удвал, Н.Чинбат, Ч.Дашням, Ц.Сарантуяа нарын бүрэлдэхүүнтэй, нарийн бичгийн даргаар Д.Нарантуяа нарыг оролцуулан, Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхимд хийв.

итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Долгор, Б.Баттулга, өргөдөл гаргагч иргэн Н.Хайдав нар оролцлоо.

Улаабаатар хотын Чингэлтэй дүүргийн I хороонд оршин суугч, иргэн Н.Хайдав Үндсэн хуулийн цэцэг хандаж гаргасан өргөдөлдөө:

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын

"1. 2002 оны 1 дүгээр сарын 11-ний өдөр Монгол Улсын Их Хурлаас батлан гаргасан Иргэний

хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай Монгол Улсын хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.1 заалт Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1, 2; Дөчин есдүгээр зүйлийн 1,2; Тавин зургаадугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалт мөн хуулийн 170 дугаар зүйл 170.3 заалт Үндсэн хуулийн Арван зургаадугаар зүйлийн 12, 14, Арван есдүгээр зүйл 1, 2 дахь хэсгийн заалтуудыг тус тус зөрчсөн байна.

2. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 31.1 заалтад тусгагдсан төрийн ашиг сонирхол гэдэгт хууль тогтоох, гүйцэтгэх, шүүх засаглалын байгууллагуудын ашиг сонирхол хөндөгдсөн байж болох ойлголт хамрагдах бөгөөд эдгээр байгууллагуудын үйл ажиллагааны талаарх асуудал хөндөгдөж байгаа нь тэдгээрт ажилладаг ажилтан, албан тушаалтан/иргэд/ нарын үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй байх нь тодорхой. Тийм нөхцөлд тухайн ажилтан, албан тушаалтан шүүхийн өмнө бусад иргэний адил эрхтэй байхыг Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1,2 дахь хэсгийн заалтаар баталгаажсан бөгөөд үүнд хөндлөнгийн оролцоо байж болохгүйг Үндсэн хуулийн Дөчин есдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн заалтаар хориглосон болно.

Төрийн байгууллагын /хэн нэгэн албан тушаалтны/ хүсэлтээр тэдгээрийг төлөөлөн прокурорын байгууллага хөндлөнгөөс оролцох нь прокурорын хяналтыг үгүйсгэж албан тушаалтны төлөөлөгч болж Үндсэн хуулийн Тавин зургаадугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг зөрчиж байна.

3. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 170 дугаар зүйлийн 170.3 заалтаар иргэний цаашид гомдол гаргах эрхийг хязгаарласан нь шүүх, шүүгчийн гаргаж болох /хуулийг буруу хэрэглэсэн, бусдын нөлөөнд автсан гэх мэт/ алдаатай шийдвэрийг хянах боломжийг хааж иргэдийг хохироох, чирэгдүүлэх нөхцлийг бий болгож байна. Ийнхүү хүний эрхийг хязгаарлаж буй нь шүүхийн анхан шатанд иргэний зөрчигдсөн эрхээ сэргээлгэх, итгэл үнэмшилтэй байх, цаашид төрийн байгууллага /шүүх/, албан тушаалтанд хандах, шударга шүүхээр шүүлгэх, хэргээ шүүх ажиллагаанд биеэр оролцох, шүүхийн шийдвэрийг давж заалдах зэрэг Үндсэн хуулиар олгогдсон эрхээ хэрэгжүүлэх боломжгүйд хүргэн Үндсэн хуулийн Арван зургаадугаар зүйлийн 12, 14; Арван есдүгээр зүйлийн 1, 2 дахь хэсгийн заалтуудыг зөрчиж байна.

Иймд Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31 дүгээр

зүйл 31.1, 170.3 дугаар заалтуудыг хянан үзэж хүчингүй болгож өгнө үү" гэжээ.

Иргэн Н.Хайдав уг өргөдлийнхөө дагуу Үндсэн хуулийн цэцэд ирүүлсэн нэмэлт тодотгол, тайлбартаа:

1. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай /ИХШХШ/ Монгол Улсын хуулийн 31 дүгээр зүйл 31.1 "Прокурор төрийн ашиг сонирхол зөрчигдсөн гэж үзвэл төрийн байгууллагын хүсэлтээр иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд энэ хуулийн 25 дугаар зүйлд заасны дагуу төрийн нэрийн өмнөөс оролцоно" гэж заасныг Прокурорын байгууллагын тухай Монгол Улсын хуулийн 16 дугаар зүйл 16.1 "Прокурор төрийн байгууллагын хүсэлтээр иргэний хэргийг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд зохигчид төлөөлөгчөөр оролцож, өмгөөлөгчийн бүрэн эрх эдлэнэ". 16.2 "Прокурор энэ хуулийн 16.1-д заасан ажиллагаанд оролцохдоо Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 25, 34 дүгээр зүйлд заасан эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ". 16.6 "Төрийн байгууллага хүсэлт гаргасан бол иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцохоос татгалзах эрхгүй" хэмээн зааж баталгаажуулсан байна.

Миний бие Үндсэн хууль, бусад хуулиар тогтоосон иргэдийн эрх, эрх чөлөө зөрчигдөх улс нийгмийн /төрийн/ өмч хөрөнгөнд багагүй хохирол учрах зэргээр хууль зөрчигдөх нь төрийн ашиг сонирхол хохирох гэсэн ойлголтод хамрагдана гэж үзэж байгаа бөгөөд прокурорын байгууллага, прокурор аль нэг байгууллага албан тушаалтны хүсэлтээр тэдгээрийг төлөөлөн өмгөөлөн хамгаалах үүрэгтэйгээр бус харин иргэдийнхээ зөрчигдсөн эрхийг сэргээх, улс нийгэмд учирсан хохирлыг арилгуулах гэх мэт хуулийн зөрчлийг таслан зогсоох зорилгоор төрийн нэрийн өмнөөс нэхэмжлэгчээр оролцож болохыг үгүйсгэхгүй байгаа болно.

Дээрх хуулийн заалтуудыг хэрэгжүүлэн прокурор төрийн байгууллагын /албан тушаалтан/ хүсэлтээр тухайн байгууллагыг төлөөлөн өмгөөлөгчийн бүрэн эрх эдлэн оролцох нь Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 36 дугаар зүйл 36.5.3 "Өөрөө иргэнийхээ хувьд түүнчлэн эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн хувиар буюу ажиллаж байгаа байгууллагаа төлөөлөн тухайн хэрэг хянан

шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцож байгаагаас бусад тохиолдолд "прокурор ..." оролцож болохгүй гэсэн заалттай зөрчилдөж байгаагийн зэрэгцээ хууль хяналтын байгууллагаар төлөөлүүлэх, өмгөөлөн хамгаалуулах давуу эрхийг төрийн байгууллага /албан тушаалтан/-д олгож байгаа нь Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйл 1.2 "хүн бүр хууль шүүхийн өмнө эрх тэгш байх, хүнийг эрхэлсэн ажил, албан тушаалаар нь ялгаварлан гадуурхахгүй байх", Үндсэн хуулийн Дөчин есдүгээр зүйлийн 2 "төр, ...бусад байгууллагын албан тушаалтан иргэн хэн боловч шүүгчээс шүүн таслах үүргээ хэрэгжүүлэхэд хөндлөнгөөс оролцож болохгүй" гэсэн заалтуудыг тус тус зөрчиж байна.

Прокурор нь хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах үйл ажиллагаанд хяналт тавих үүрэг бүхий хууль хяналтын байгууллага мөнхий хувьд иргэний хэрэгт маргалдагч талуудын нэгний нь /төрийн байгууллага, албан тушаалтны/ эрх ашгийг хамгаалан өмгөөлөгчийн бүрэн эрхтэйгээр оролцуулахаар хуульд заасан нь прокурорын зүгээс хяналтын үүргээ биелүүлэх боломжгүй болж Үндсэн хуулийн Тавьдугаар зүйлийн 1 дэх заалтыг зөрчиж байна.

Дээрх байдлаас дүгнэн үзээд Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1,2; Дөчин есдүгээр зүйлийн 2; Тавьдугаар зүйлийн 1 дэх заалтуудыг зөрчсөн Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 31 дүгээр зүйл 31.1 прокурорын байгууллагын тухай хуулийн 16 дугаар зүйл 16.1, 16.2, 16.6 заалтуудыг тус тус хүчингүй болгож өгнө үү.

2. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 65 дугаар зүйл 65.1 "шүүхэд харьяалагдахгүй", 65.1.6 "...нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзсан ..." гэсэн заалтууд нь мөн хуулийн 10 дугаар зүйл 10.6 "Шүүх тухайн маргаантай харилцааг зохицуулсан эрх зүйн хэм хэмжээ байхгүй буюу байгаа нь тодорхой бус гэсэн үндэслэлээр хэргийг хянан шийдвэрлэхээс татгалзаж болохгүй", 65.1.3 "шүүхээс гадуур урьдчилан шийдвэрлүүлэх талаар хуульд заасан журмыг нэхэмжлэгч зөрчсөн ба энэ журмыг хэрэглэх боломжтой байвал" гэсэн заалтуудтай давхардан зөрчилдөж эдгээрээс өөр шүүхэд үл хамааран, шүүхээс өөр байгууллагаар шийдвэрлүүлж болох хэрэг маргаан байж болох мэт ойлголтыг агуулж байгаа болон анхан шатны шүүхээс нэхэмжлэл, гомдлыг хүлээн авахаас хууль

бусаар татгалзсан гэж үзэж хянуулан засуулах хүсэлтэй байгаа нэхэмжлэгч гомдол гаргагчийн эрхийг хязгаарлан байгууллага, иргэдийг чирэгдүүлэн хохироож, хэрэг маргаан шийдэгдэхгүй байж болохоор байгаа юм.

Иймээс Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 65.1.1 заалт, 65.1.6-ийн "...нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзсан ..." гэсэн заалтууд нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 12 дахь хэсгийн "Төрийн байгууллага, албан тушаалтан өргөдөл гомдлоо гаргаж шийдвэрлүүлэх эрхтэй. Төрийн байгууллага, албан тушаалтан нь иргэдийн өргөдөл гомдлыг хуулийн дагуу шийдвэрлэх үүрэгтэй", 14 дэх хэсгийн "...шударга шүүхээр шүүллгэх, хэргээ шүүх ажиллагаанд биеэр оролцох, шүүхийн шийдвэрийг давж заалдах... эрхтэй", Арван есдүгээр зүйлийн 1 "Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна.", Дөчин долдугаар зүйл 1 "Монгол Улсад шүүх эрх мэдлийг гагцхүү шүүх хэрэгжүүлнэ" гэсэн заалтуудыг тус тус зөрчиж байна гэж үзэж ИХШХШ тухай хуулийн 65.1. заалт, 65.1.6 "...нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзсан ...", 170.3 заалтаас 65.1.1-ийг тус тус хасч хүчингүй болгуулахаар нэхэмжилж байгаа болно" гэжээ.

Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Оюунбаатар, Б.Баттулга нар Цэцийн дунд суудлын хуралдаанаар хэлэлцэх үед Үндсэн хуулийн цэцэд ирүүлсэн тайлбартаа:

"1. Прокурорын байгууллагын тухай хуулийн 16.1, 16.2, 16.6. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль /ИХШХШТХ/-ийн 31.1-д заасан заалт нь төрийн аль нэг байгууллагад хууль хяналтын байгууллагаар төлөөлүүлэх, өмгөөлөн хамгаалуулах давуу эрхийг олгож байна, шүүн таслах ажиллагаанд прокурор хөндлөнгөөс оролцож болно гэсний хувьд:

-Прокурор Үндсэн хуулийн Тавин зургадугаар зүйлд заасан шүүх худалдаанд төрийн нэрийн өмнөөс оролцох чиг үүргээ хэрэгжүүлж шүүх хуралд зөвхөн төрийн байгууллагын хүсэлтээр зохигч буюу тэдний төлөөлөгчөөр л, өмгөөлөгчийн эрхтэй оролцох бөгөөд хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны аль нэг зохигч нөгөөхөөсөө олон хүн оролцуулснаар давуу тал эдлэхгүй юм. Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд хэдэн ч өмгөөлөгч

оролцож болохыг Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 34.1, ЭБШХ-ийн 39.3-д тодорхой заасан юм. Прокурор шүүх хуралдаанд төрийн нэрийн өмнөөс оролцсоноор ямар нэг давуу эрх эдлэх биш зөвхөн өмгөөлөгчийн эрхийг л эдлэнэ. Үүнийг Улсын дээд шүүхийн 2003 оны 2 дугаар сарын 20-ны өдрийн 02 дугаар тогтоолд тодорхой тайлбарласан. Эдгээр нь харин ч Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1-д заасан хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө тэгш байна гэсэн заалтыг хангаж байна.

Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд "хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг мэтгэлзэх үндсэн дээр хэрэгжүүлнэ", 26.4-д "зохигч хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд тэгш эрх эдлэнэ гэж тус тус заасны дагуу шүүх хуралдаан зохиогчдын чөлөөтэй мэтгэлзэх зарчим"-аар явагдаж, зохиогчид тэгш эрх эдлэх нөхцөл бололцоогоор хангагдаж байна. Прокурор аль нэг талыг төлөөлснөөр шүүн таслах ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцож байгаа хэрэг биш. Ингэж оролцсоноороо шүүх хуралдаанд төрийн нэрийн өмнөөс оролцох чиг үүргээ л хэрэгжүүлж байгаа.

Харин Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 31.1-д заасан прокурорын оролцооны тухай заалт нь 36.5.3-д заасан хязгаарлалттай зөрчилдөж байгаа гэж үзэж байгаа бол Үндсэн хуулийн цэцийн хэлэлцэх асуудал биш, Улсын Их Хурал бүрэн эрхийнхээ дагуу хянан шийдвэрлэх зүйл тул өргөдөл гаргагч Улсын Их Хуралд хандах нь зүйтэй юм.

2. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 65.1.1, 65.1.6-д заасан заалтууд нь 10.6, 65.1.3-д заасан заалтуудтай давхардан зөрчилдөж, шүүхээс өөр байгууллагаар шийдвэрлүүлж болох хэрэг маргаан байж болох ойлголтыг агуулж байна гэсний хувьд:

-Энэ хуулийн 3.2-д шүүхээс гадуур урьдчилан шийдвэрлэх өөр журмыг хуулиар тогтоож болно гэж заасан нь Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцэж байгаа бөгөөд Хөдөлмөрийн хууль болон Төрийн албаны тухай хуулинд заасан журмууд нэгэнт хэрэгжиж байна.

Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 170.3-д заасан заалт нь нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас хууль бусаар

татгалзаж түүнийг нь давж заалдах боломжгүй болгож хэрэг шийдвэрлэгдэхгүй гэсний хувьд:

-Тухайн асуудал шүүхэд харьяалагдахгүй тохиолдолд түүнийг давж заалдах шаардлага гарахгүй, тэгээд ч хуулийн 65.2-д заасны дагуу шүүгч захирамждаа уг нэхэмжлэлийг хэрхэн мэдүүлэх, шүүх хүлээн авахад саад болж байгаа зөрчлийг хэрхэн засахыг зааж өгснөөр хүний эрх зөрчигдөх нөхцөл үүсэхгүй.

Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна гэж заасныг төр энэ үүргээ зөвхөн шүүхээр дамжуулан хэрэгжүүлнэ гэж өрөөсгөл ойлгож болохгүй юм. Маргааныг гагцхүү шүүх л шийдвэрлэнэ гэж ойлгох нь Үндсэн хуульд шүүх эрх мэдлийг гагцхүү шүүх хэрэгжүүлнэ гэж зааснаас өөр ойлголт юм. Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 12 дахь заалтаас ч энэ нь тодорхой харагдаж байна.

Дээрх байдлуудыг харгалзан үзэж Н.Хайдавын өргөдлийг хэрэгсэхгүй болгуулахаар энэхүү тайлбарыг хүргүүлж байна" гэжээ.

Энэ маргааныг 2003 оны 4 дүгээр сарын 30-нд Үндсэн хуулийн цэц дунд суудлын хуралдаанаараа авч хэлэлцээд:

"1. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 170 дугаар зүйлийн 3-д заасан "энэ хуулийн 20.2; 38.9; 65.1.1; 65.1.3; 65.1.6-65.1.10 дахь ... зүйлд заасан шүүхийн тогтоол, шүүгчийн захирамжид гомдол гаргахгүй" гэсэн заалт нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 14-д заасан "Монгол Улсын иргэн ... шударга шүүхээр шүүлгэх, ... шүүхийн шийдвэрийг давж заалдах ... эрхтэй" гэсэн заалтыг зөрчсөн байна.

2. Прокурорын байгууллагын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 1-д заасан "... Өмгөөлөгчийн бүрэн эрх эдлэнэ", мөн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 2-д заасан "Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн ... 34 дүгээр зүйлд заасан эрх эдгэж үүрэг хүлээнэ" гэсэн заалтууд Үндсэн хуулийн тавин зургадугаар зүйлийн заалтыг зөрчсөн байна.

3. Прокурорын байгууллагын тухай хуулийн 16-ийн 6-д заасан: "Төрийн байгууллага хүсэлт гаргасан бол иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх

ажиллагаанд оролцохоос прокурор татгалзах эрхгүй" гэсэн заалт нь Үндсэн хуулийн Тавин зургадугаар зүйлийг зөрчөөгүй байна.

4. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 65 дугаар зүйлийн 1-ийн 1-д заасан "Шүүхэд харъяалагдахгүй", 65 дугаар зүйлийн 1-ийн 6-д заасан "...эсхүл нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзсан ..." гэсэн заалтууд нь Үндсэн хууль зөрчөөгүй байна.

5. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 170 дугаар зүйлийн 3-д заасан "Энэ хуулийн ... 74, 75, 76 дугаар зүйл, 106 дугаар зүйлийн 5; 129; 130 дугаар зүйлд заасан шүүхийн тогтоол, шүүгчийн захирамжид зохигч гомдол гаргахгүй" гэсэн заалт нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн заалт зөрчөөгүй байна.

6. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 1-д заасан "прокурор төрийн ашиг сонирхол зөрчигдсөн гэж үзвэл төрийн байгууллагын хүсэлтээр иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд энэ хуулийн 25 дугаар зүйлд заасны дагуу Төрийн нэрийн өмнөөс оролцоно" нэсэн заалт Үндсэн хуулийн заалтыг зөрчөөгүй байна.

7. Прокурорын байгууллагын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 1-д заасан: "Прокурор төрийн байгууллагын хүсэлтээр иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд зохигчийн төлөөлөгчөөр оролцоно..." гэсэн заалт; мөн зүйлийн 2-д заасан "Прокурор энэ хуулийн 16-ийн 1-д заасан ажиллагаанд оролцоходоо иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 25 дугаар зүйлд заасан эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ" гэсэн заалтууд нь Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчөөгүй байна" гэсэн дүгнэлт гаргажээ.

Үндсэн хуулийн цэцийн энэхүү дүгнэлтийг 2003 оны 5 дугаар сарын 23-ны өдөр Улсын Их Хурал авч хэлэлцээд гаргасан тогтоолдоо:

"1. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 170 дугаар зүйлийн 3-д заасан "энэ хуулийн 20.2; 38.9; 65.1.1; 65.1.3; 65.1.6-65.1.10 дахь ... зүйлд заасан шүүхийн тогтоол, шүүгчийн захирамжид гомдол гаргахгүй" гэсэн заалт, Прокурорын байгууллагын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 1-д заасан "...өмгөөлөгчийн бүрэн эрх эдлэнэ", мөн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 2-д заасан

"Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн ... 34 дүгээр зүйлд заасан эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ" гэсэн заалтууд Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 14-д заасан "Монгол Улсын иргэн... шударга шүүхээр шүүлгэх, ... шүүхийн шийдвэрийг давж заалдах ...эрхтэй" гэсэн заалт, Тавин зургадугаар зүйлийн заалтыг тус тус зөрчсөн байна гэсэн Үндсэн хуулийн цэцийн 2003 оны 1 дүгээр дүгнэлтийн холбогдох заалтыг хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй гэж үзсүгэй.

2. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 65.1.1-д заасан "шүүхэд харъяалагдахгүй", 65.1.6-д заасан "... эсхүл нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзсан ...", 170.3-д заасан "энэ хуулийн ... 74, 75, 76 дугаар зүйл, 106.5, 129, 130 дугаар зүйлд заасан шүүхийн тогтоол, шүүгчийн захирамжид зохигч гомдол гаргахгүй", 31.1-д заасан "прокурор төрийн ашиг сонирхол зөрчигдсөн гэж үзвэл төрийн байгууллагын хүсэлтээр иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд энэ хуулийн 25 дугаар зүйлд заасны дагуу төрийн нэрийн өмнөөс оролцоно" гэсэн заалтууд, Прокурорын байгууллагын тухай хуулийн 16.6-д заасан "Төрийн байгууллага хүсэлт гаргасан бол иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцохоос прокурор татгалзах ёсгүй" 16.1-д заасан "Прокурор төрийн байгууллагын хүсэлтээр иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд зохигчийн төлөөлөгчөөр оролцоно..." гэсэн заалт, мөн зүйлийн 2-д заасан "Прокурор энэ 16.1-д заасан ажиллагаанд оролцоходоо иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 25 дугаар зүйлд заасан эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ" гэсэн заалтууд нь Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг тус тус зөрчөөгүй байна гэсэн Үндсэн хуулийн цэцийн 2003 оны 1 дүгээр дүгнэлтийн холбогдох заалтыг хүлээн зөвшөөрсүгэй" гэжээ.

Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаан дээр УИХ-ын итгэмжлээдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Долгор хэлэхдээ:

"1. Иргэний эрх зүйн маргаан л шүүхэд харъяалагдах ёстой. Иргэний эрх зүйн маргаан биш л бол шүүхэд харъяалагдахгүй. Нэхэмжлэл хүлээн авахаас татгалзана гэдэг нь иргэний байцаан шийтгэх процессын өвөрмөц үйл ажиллагаа болохоос иргэдийг шүүхийн хаалгаар дахин оруулахгүй гэсэн үг биш.

2. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх

тухай хуулийн 65 дугаар зүйлийн 1-ийн 6 дахь хэсгийн заалт нь давж заалдах, хяналтын шатанд гомдол гаргах эрхийг нь хязгаарлаагүй болно” гэжээ.

Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаан дээр иргэн Н.Хайдав хэлэхдээ “Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 65 дугаар зүйлийн 1-ийн 6 дахь хэсгийн заалтаар анхан шатны болон давж заалдах шатны шүүхийн шийдвэрийн талаар дээд шатны шүүхэд гомдол гаргах иргэний эрх хаагдаж байгаа юм” гэжээ.

Маргааныг хянан хэлэлцээд гаргасан тогтоолын үндэслэл:

1. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 170 дугаар зүйлийн 3-д шүүхээс нэхэмжлэлийг хянах явцад гаргасан зарим тогтоол, зөхирамжийг давж заалдах гомдол гаргаж болохгүйгээр хуульчлан заажээ. Тухайлбал, Арбитрт харъяалагдах хэрэг байна гэж буцаах /20.2/ ; нотолгооны ач холбогдолгүй хамааралгүй, эсвэл нууцад хамаарагдах зүйл гэж баримт сэлтийг нотлох баримтаас хасах, шаардан авахаас татгалзах /38.9/ ; шүүх болон тухайн шүүхэд харъяалагдахгүй гэж нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзах /65.1.1, 65.1.2/; шүүхээс гадуур урдчилан шийдвэрлэх журам зөрчсөн гэж нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзах /65.1.3/; тухайн асуудлын талаар урьд нь шүүх арбитрын шийдвэр гарсан гэж нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзах /65.1.6/; маргаж байгаа зүйлийн талаархи хэргийг өөр шүүхэд шийдвэрлэж байгаа, тухайн асуудлыг эрүүгийн журмаар шалгаж байгаа, хариуцагчийн хаяг тодорхойгүй, хариуцагч иргэн нас барсан, хуулийн этгээд татан буугдсан гэдэг үндэслэлээр нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзах /65.1.7, 65.1.8, 65.1.9, 65.1.10/ зэрэг асуудлаар гарсан шүүхийн тогтоол, шүүгчийн захирамжийг давж заалдахгүй гэж хуульчилсан нь нь шүүх, шүүгч эдгээр асуудлаар алдах ёсгүй, цаашид дахин ярих шаардлагагүй гэсэн утга агуулгатай болжээ. Гэтэл алдаагүй, ямагт зөв шийддэг асуудал гэж байдаггүй.

Нөгөө талаар шүүхийн ямар ч шийдвэрийг зохигчид хэрэв хүсвэл давж заалдах, дахин хянуулах зарчим зохигчдын хувьд үргэлж нээлттэй байх учиртай. Энэ нь шударга шүүхийн үйл ажиллагааны гол нөхцөл юм. Чухамхүү давж заалдах зарчим чөлөөтэй хэрэгжсэнээр шүүхийн шийдвэрийн үнэн зөв байх нөхцөл бүрэлдэнэ. Энэ ч учраас Монгол Улсын Үндсэн хуульд иргэд

асуудлаа “шударга шүүхээр шүүлгэх”, “шүүхийн шийдвэрийг давж заалдах” гэсэн ойлголтуудыг иргэдийн үндсэн эрх, эрх чөлөөний томоохон үзүүлэлт болгож оруулсан гэж үзэж болно.

2. Прокурорын байгууллагын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 1-д прокурор иргэний хэргийг хянан шийдвэрлэх ажилгаанд оролцохдоо “Өмгөөлөгчийн бүрэн эрх эдлэнэ” гэж заасан нь Үндсэн хуулийн заалт зөрчсөн гэж үзэх үндэслэлтэй байна. Учир нь Үндсэн хуулийн Тавин зургадугаар зүйлд прокурорын үйл ажиллагааны чиглэлийг тодорхой тоочиж тодорхойлсон. Тухайлбал энд зааснаар прокурор хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах, ял эдлүүлэх ажиллагаанд хяналт тавих, шүүх хуралдаанд төрийн нэрийн өмнөөс оролцох л үндсэн эрх үүрэгтэй гэж ойлгож болно. Тэгэхээр “Өмгөөлөгчийн бүрэн эрх эдлэнэ” гэсэн нь Үндсэн хуульд томъёолсон прокурорын эрхийг хэт өргөжүүлэн үндэслэл муутай тайлбарлаж хуульчилсан байна. Прокурор шүүх хуралд оролцохдоо прокурорын л эрх үүргийг оролцогчийн хувьд эдлэхээс биш /оролцогчийн эрх үүрэг буюу ИХШХШ тухай хуулийн 25 дугаар зүйлд заасан эрх үүргийг эдлэх гэдэг нь нээлттэй бөгөөд энэ тухай прокурорын байгууллагын тухай хуулинд ч заачихсан байгаа/ аль нэг өөр оролцогчийн, тухайлбал өмгөөлөгчийн бүрэн эрх эдлэх нь зохимжгүй юм. Учир нь ИХШХШ тухай хуулийн 25 дугаар зүйлд хуралд оролцсон прокурорт хэрэгтэй байж болох бүх эрх, үүрэг хуульчлагджээ. Мөн Прокурорын байгууллагын тухай хуулийг тайлбарласан Дээд шүүхийн 2003 оны 2 дугаар сарын 20-ны 2 дугаар тогтоолын 6 дугаар зүйлийн 3-д “Өмгөөллийн тухай хуулийн 16.3 дугаар зүйлд прокурор ажлаасаа өөрчлөгдсөнөөс хойш 3 жилийн хугацаанд өмгөөллийн үйл ажиллагаа эрхлэхийг хориглосон тул прокуророор ажиллаж байх үедээ Өмгөөллийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан өмгөөлөгчийн бүрэн эрхийг эдлэхгүй” гэж заасныг энд анхаарч үзэх нь зүйтэй байна.

Үндсэн хуулийн Хорин нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн заалтуудыг удирдлага болгон

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС ТОГТООХ нь:

1. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 170 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн

"...энэ хуулийн 20.2; 38.9; 65.1.3; 65.1.6; 65.1.10 дахь ... зүйлд заасан шүүхийн тогтоол, шүүгчийн захирамжид гомдол гаргахгүй" гэсэн заалт, мөн Прокурорын байгууллагын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн "Прокурор төрийн байгууллагын хүсэлтээр иргэний хэргийг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд зохигчийн төлөөлөгчөөр оролцож, өмгөөлөгчийн бүрэн эрх эдлэнэ" гэсэн заалтын "... өмгөөлөгчийн бүрэн эрх эдлэнэ" гэсэн хэсэг, мөн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн "Прокурор энэ хуулийн 16.1-д заасан ажиллагаанд оролцохдоо Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 25, 34 дүгээр зүйлд заасан эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ" гэсэн заалтын "...34 дүгээр" гэсэн хэсэг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 14 дэх хэсгийн "Монгол Улсын иргэн ... шударга шүүхээр шүүлгэх ... шүүхийн шийдвэрийг давж заалдах ...эрхтэй", Тавин зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн "Прокурор хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах, ял эдлүүлэх ажиллагаанд хяналт тавьж, шүүх хураалдаанд төрийн

нэрийн өмнөөс оролцоно" гэсэн заалтуудыг тус тус зөрчиж байгаа тул хүчингүй болгосугай.

2. Үндсэн хуулийн цэцийн 2003 оны 1 дүгээр дүгнэлтийн тухай Монгол Улсын Их Хурлын 2003 оны 5 дугаар сарын 23-ны өдрийн 18 дугаар тогтоолын 1 дүгээр заалтыг хүчингүй болгосугай.

3. Энэ тогтоол эцсийн шийдвэр тул гармагцаа хүчин төгөлдөр болно.

ДАРГА	Н.ЖАНЦАН
ГИШҮҮД	Л.РЭНЧИН Ж.БОЛДБААТАР Д.ЧИЛХААЖАВ Ч.ДАШНЯМ В.УДВАЛ Н.ЧИНБАТ Ц.САРАНТУЯА

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

2003 оны 5 дугаар сарын 5-ны өдөр

Дугаар 11

Улаанбаатар хот

ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ЗАРИМ ЗҮЙЛ, ХЭСЭГ, ЗААЛТЫГ ТАЙЛБАРЛАХ ТУХАЙ

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн зарим зүйл, хэсэг, заалтыг нэг мөр ойлгох, зөв хэрэглэх явдлыг хангах зорилгоор Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 50 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4 дэх заалт, Шүүхийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.6.5-д заасныг удирдлага болгон Монгол Улсын Дээд шүүхээс ТОГТООХ нь:

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль /цаашид "хууль" гэх/-ийн зарим зүйл, хэсэг, заалтыг дор дурьдсанаар тайлбарласугай.

1. Хуулийн 10.1.1-д заасан "Иргэний хэргийн талаар гарсан шүүхийн шийдвэр" гэдэгт эрх зүйн маргаан, захиргааны хэрэг болон эрүүгийн хэргийн хохирол, төлбөрийг шийдвэрлэсэн анхан шатны шүүхийн шийдвэр, шийтгэх буюу цагаатгах тогтоол, мөн давж заалдах шатны шүүхийн магадлал, хяналтын шатны шүүхийн тогтоол, эдгээрээс гадна Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 74, 106.4-т зааснаар хариуцагч нэхэмжлэлийн шаардлагыг хүлээн зөвшөөрснийг баталсан шүүхийн тогтоол, шүүгчийн захирамж хамаарна.

2. Хуулийн 10.1.3-д заасан "Шүүхээр баталгаажуулсан" гэдгийг эрх зүйн маргааныг шийдвэрлэсэн арбитрын шийдвэр, гэрээний талууд үл маргах журмаар биелүүлэхээр тохиролцсоныг батласан нотариатын мэдэгдэх хуудас, мөн Захиргааны хариуцлагын тухай

хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэх эрх бүхий албан тушаалтнаас гаргасан шийтгэвэр, цэргийн анги байгууллагын захирагч / дарга /-ийн эд хөрөнгийн хариуцлага хүлээлгэх тухай тушаал зэргийг Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 184.3-д зааснаар баталгаажуулсан шүүгчийн захирамжийг ойлговол зохино.

3. Хуулийн 10.3-д зааснаар "гүйцэтгэх баримт бичгийг дахин олгох"-доо Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 188 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтлахыг заасугай.

4. Хуулийн 10.1.5-д заасан "Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албадан дуудлага худалдаагаар эрх шилжүүлсэн тухай эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэр" гэдэгт албадан дуудлага худалдааг эрхлэн хөтөлгөч этгээдээс уг албадан дуудлага худалдаагаар борлогдсон үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрхийг шилжүүлсэн тухай энэ хуулийн 48.9-д заасан асуудлуудыг тусгасан, түүний гарын үсэгтэй, бичгээр үйлдсэн баримтыг ойлговол зохино.

5. Хуулийн 12.3-д "... хөрөнгө битүүмжилсэн буюу хураасан акт, нэхэмжлэлийн үнийн дүнтэй тэнцэх хэмжээгээр иргэн, хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, харилцах дансны зарлагын гүйлгээг хаасан баримт бичиг, тодорхойлолт" гэдэгт шүүхээс гарах шийдвэрийг бодитойгоор гүйцэтгэх боломжийг хангахын тулд шүүхийн шийдвэр

гарахаас өмнө нэхэмжлэлийг хангах хэмжээгээр хариуцагчийн өөрт нь болон бусдад байгаа эд хөрөнгийг бүгдийг буюу зарим хэсгийг битүүмжлэх, мөн иргэд, хуулийн этгээдийн банкин дахь мөнгөн хадгаламжийн дансны зарлагын хөдөлгөөнийг зогсоох, хариуцагчаас буюу хариуцагчийн эд хөрөнгө түүнчлэн иргэн, хуулийн этгээдээс тодорхой үйл ажиллагаа явуулах тухайлбал эд хөрөнгийг худалдах, бусдад шилжүүлэх, эд хөрөнгийн бусад үүрэг биелүүлэхийг хориглох зэргээр гаргасан хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагчийн тогтоол, шүүгчийн захирамж, түүний дагуу гүйцэтгэлийн ажиллагаа хийсэн акт, тэмдэглэл болон бусад холбогдох бичгийн баримтууд хамаарна.

6. Хуулийн 15.2.7-д "Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа болон гүйцэтгэх баримт бичгийн талаар гомдол гаргасан нь үндэслэлтэй бол" гэдгийг энэ хуулийн 33.9, 143.1, 143.3-д заасан журмаар төлбөр төлөгч, төлбөр авагч, шаардлага гаргасан гуравдагч этгээдийн гомдлоор шүүхэд хянан шийдвэрлэгдэж байгаа бол шүүгчийн, харин шийдвэр гүйцэтгэгчийн шийдвэр, үйл ажиллагааны тухай гомдлыг дээд шатны албан тушаалтан хянаж байгаа бол тэдгээрийн албан ёсны бичгээр гаргасан баримтыг үндэслэхийг ойлгосугай.

7. Хуулийн 15.4-т заасан "... мэдэгдэх" гэдэгт Шийдвэр гүйцэтгэгч нь энэ хуулийн 15.1, 15.2-т заасан үндэслэл илэрсэн талаар албан ёсны бичгийн хэлбэртэй мэдэгдлийг шүүхэд эсхүл ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчид гаргахыг ойлговол зохино.

8. Хуулийн 16.1.1-д зааснаар "төлбөр авагч нь төлбөр авахаас татгалзвал", эсхүл мөн хуулийн 17.1.1-д зааснаар "төлбөр авагч хүсэлт гаргасан" тохиолдолд гүйцэтгэх баримт бичигт заасан биелэгдээгүй байсан төлбөр, эсхүл тодорхой үйл ажиллагаа явуулахыг хариуцагчид даалгасан болон тодорхой үйл ажиллагаа гүйцэтгэхгүй байхыг даалгасан зэрэг үйл ажиллагаануудыг гүйцэтгүүлэхээс бүрэн хэмжээгээр татгалзана гэж ойлговол зохино.

Мөн заалтын "... хүсэлтээр" гэдэгт хэрэв төлбөр авагч нь иргэн бол түүний бичгийн хэлбэрээр илэрхийлсэн, гарын үсэгтэй баримт, харин хуулийн этгээд байгаа тохиолдолд тухайн байгууллагыг төлөөлөх бүрэн эрхтэй этгээдийн гарын үсэгтэй, тамга, тэмдэгтэй албан ёсны бүрдэл хангагдсан баримтуудыг тус тус ойлгоно.

9. Хуулийн 16.1.3-д заасан "... тодорхойлолтоор" гэдгийг энэ тогтоолын 8 дугаар заалтад байгаа хуулийн 16.1.1-ийн "хүсэлтээр" гэсэн ойлголтыг тайлбарласны нэгэн адил ойлгож хэрэглэнэ.

10. Хуулийн 16.1.4-т заасан "төлбөр төлөгч-иргэн, эсхүл төлбөр авагч-иргэн нас барсан гэж зарлагдсан" гэдэгт Иргэний хуулийн 24.1-д заасан үндэслэлээр шүүхийн хүчин төгөлдөр шийдвэрээр "нас барсан" гэж зарлагдсан эсхүл нас барсан нь тогтоогдсоныг хамааруулвал зохино.

Мөн заалтын "төлбөр-төлөгч хуулийн этгээд татан буугдсан" гэдэгт хуулийн этгээдийг Иргэний хуулийн 32.1.1- 32.1.5-д заасан үндэслэлээр татан буулгах шийдвэр гарч, татан буулгах комиссын татан буулгах ажиллагаа дуусгавар болж, бүртгэх байгууллага тухайн хуулийн этгээдийг улсын бүртгэлээс хассан тухай нийтэд зарласан байхыг ойлгоно.

Харин мөн заалтын "төлбөр төлөгч өөрчлөн байгуулагдсан үед тэдгээрийн эрх, үүрэг эрх залгамжлагчид шилжээгүй" гэдгийг хуулийн этгээдийг Иргэний хуулийн 31 дүгээр зүйлд заасан үндэслэлээр нийлүүлэх, нэгтгэх, хуваах, тусгаарлах замаар өөрчлөн байгуулагдсан тохиолдолтой адилтган ойлгож болохыг заасугай.

11. Хуулийн 16.1.6-д заасан "гүйцэтгэх баримт бичиг хүчингүй болсонд тооцогдсон" гэдэгт гүйцэтгэгдсэн болон гүйцэтгэгдээгүй шийдвэр нь / захирамж, шийдвэр, магадлал, тогтоол, нотариатын мэдэгдэх хуудас, арбитрын шийдвэр, цэргийн анги байгууллагын захирагч /дарга/-ийн эд хөрөнгийн хариуцлага хүлээлэх тухай тушаал, шийтгэвэр/ дээд шатны шүүхийн буюу эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр хүчингүй болсныг ойлгоно.

12. Худалдан борлогдоогүй эд хөрөнгийг төлбөр авагч төлбөртөө авахаас татгалзсан тохиолдолд төлбөр төлөгч уг эд хөрөнгөөс өөр / борлогдоогүй эд хөрөнгө/ эд хөрөнгөгүй, банкинд мөнгөн хадгаламж болон харицлах дансанд мөнгөн хөрөнгөгүй, орлогогүй болохыг шийдвэр гүйцэтгэгч холбогдох баримтаар тогтоосон бол энэ хуулийн 17.1.2, 39.8, 48.7-д заасны дагуу төлбөр авагчид гүйцэтгэх баримт бичгийг буцааж болохыг заасугай.

13. Хуулийн 17.1.3-д заасан "...Төлбөр авагч өөрийн үйлдэл /эс үйлдэхүй/-гээр шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг явуулахад саад учруулж байгаа" гэдгийг төлбөр авагч нь Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль болон энэ хуулиар өөрт нь хүлээлгэсэн үүргийг биелүүлээгүйгээс шийдвэр гүйцэтгэлийн ажиллагааны явцад Шийдвэр гүйцэтгэлийн байгууллагад хохирол /нэмэлт зардал/ учруулсан нь нотлох баримтаар нотлогдсоныг ойлговол зохино.

14. Хуулийн 21.5-д заасан "...бие даасан шаардлага гаргасан гуравдагч этгээд" гэдэгт шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа өөрийнх нь эрх ашигт нөлөөлөхөөр байвал төлбөр авагчийн

нэгэн адил шаардлагыг бие даан тавьж буй этгээдийг ойлгоно.

15. Хуулийн 23.3-д заасан "... шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд бие даан оролцож болно" гэдэгт насанд хүрээгүй буюу 14-18 хүртэлх насны этгээд Иргэний хуулийн 16.3-д заасан үндэслэлээр шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд оролцоход түүний хууль ёсны төлөөлөгчийн зөвшөөрлийг шийдвэр гүйцэтгэгч шаардахгүй гэж ойлгоно.

16. Хуулийн 24.1-д заасан "Эрх залгамжлан авбал зохих этгээд" гэдэгт Төлбөр төлөгч иргэн нас барсан бол түүний өвийг өвлөн авсан этгээд, харин хуулийн этгээд татан буугдсан тохиолдолд татан буулгах комисс харилцагчдын шаардлагыг хангасны дараа үлдсэн эд хөрөнгө болон тодорхой эрхийг авсан этгээдийг гэж тус тус ойлговол зохино.

17. Төлбөр авагч нь хуулийн этгээд бол Энэ хуулийн 27 дугаар зүйлд заасан итгэмжлэлд итгэмжлэгдсэн этгээд гарын үсэг зурахаас гадна Иргэний хуулийн 64.2-т заасны дагуу тухайн хуулийн этгээдийн эрх баригчаас гадна нягтлан бодогч (ахлах, ерөнхий) гарын үсэг зурснаар уг итгэмжлэл хүчин төгөлдөр болохыг заасуугай.

18. Хуулийн 28.1.1-д заасан "18 насанд хүрээгүй /хуульд тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд/" гэдэгт Иргэний хуулийн 15.2-т зааснаар шүүхээр эрх зүйн бүрэн чадамжтай гэж тогтоогдсон, мөн хуулийн 63.1-д зааснаар төлөөлөгчийн эрх эдэлж байгаа хуульд тусгайлан заасан этгээд хамаарахгүй болохыг заасуугай.

19. Хуулийн 28.1.4-т заасан "ялгүйд тооцогдоогүй этгээд" гэдэгт Монгол улсын Эрүүгийн хуулийн 78 дугаар зүйлд зааснаар ялгүй болох хугацаа дуусаагүй этгээдийг ойлгоно.

20. Хуулийн 34.1.4-т заасан "... бусдад байгаа өмч хөрөнгө" гэдэгт төлбөр төлөгчийн банк буюу банк бус санхүүгийн байгууллага дахь мөнгөн хадгаламж, болон харилцах дансанд байгаа мөнгөн хөрөнгө, мөн иргэн болон хуулийн этгээдэд эзэлдүүлсэн мөнгөн хөрөнгө, аж ахуйн нэгж, байгууллагад хөрөнгө оруулалтын хэлбэрээр оруулсан мөнгөн хөрөнгө, эдгээрээс авах ашиг, түүнчлэн ердийн журмаар болон гэрээний үндсэн дээр шилжүүлсэн эд хөрөнгө эдгээрээс авах орлого, хоршоо, нөхөрлөлд бусад байдлаар оруулсан эд хөрөнгө зэргийг ойлгоно.

21. Хуулийн 34.2-т заасан "Үүргийн гүйцэтгэлд барьцаалсан эд хөрөнгө" гэдэгт Төлбөр төлөгчөөс үүргийн гүйцэтгэлд барьцаалсан хөдлөх болон үл хөдлөх эд хөрөнгө, бусдын өмчлөлд шилжүүлж болох эд хөрөнгийн эрхийг ойлгоно.

Эдгээр зүйлүүдийг үүргийн гүйцэтгэл хангах барьцааны зүйл мөн болохыг шүүхийн шийдвэрээр тогтоосон бол шийдвэр гүйцэтгэгч энэ заалтыг хэрэгжүүлж болохыг заасуугай.

22. Хуулийн 34.3-д заасан гомдлыг ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч буюу шүүх хүлээн авахдаа энэ хуулийн 87.3-т заасан журам, хугацааг баримтлахыг заасуугай.

23. Хуулийн 36.1-д заасан "барьцаална" гэдэг нь Иргэний хуулийн барьцааны эрхийн ойлголтод хамаарахгүй бөгөөд харин шийдвэр гүйцэтгэгчээс төлбөр төлөгчийг төлбөрөө төлөх хүртэл түүний эд хөрөнгийг эзэмшилдээ барьцаалан барьж буй шийдвэр гүйцэтгэгчийн ажиллагаа гэж ойлгоно.

24. Хуулийн 36.1.2-т заасан "битүүмжлэх, барьцаалах тухай шийдвэрийг гүйцэтгэх" гэдэгт нэхэмжлэгчийн хүсэлтийг үндэслэн шүүхээс гарах шийдвэрийн биелэлтийг баталгаажуулахаар гаргасан шүүгчийн захирамж, шүүхийн тогтоолд заасан эд хөрөнгийг хамгаалах шийдвэр гүйцэтгэгчийн ажиллагааг ойлгоно.

25. Хуулийн 36.1.3-д заасан "... хураах тухай шийдвэрийг гүйцэтгэх" гэдэгт энэ хуулийн 10 дугаар зүйлд заасны дагуу шүүхийн болон эрх бүхий албан тушаалтнаас гаргасан эрхийн актыг үндэслэн бичигдсэн гүйцэтгэх баримт бичигт нэр заасан эд хөрөнгийг /мөнгөн хөрөнгийг/ хураан авч буй шийдвэр гүйцэтгэгчийн үйл ажиллагаа гэж ойлговол зохино.

26. Хуулийн 37.2.1-д заасан "эдийн бус хөрөнгө" гэдэгт эзэмшигч этгээддээ ашиг өгөх, эсхүл бусдаас шаардах эрх олгох эрх буюу шаардлага, окуны үнэт зүйл нь эдийн бус хөрөнгөд хамаарна. Шийдвэр гүйцэтгэгч нь эдийн бус хөрөнгийн шаардах эрхээс авах ашиг, урамшууллын хэмжээг шинжээч томилуулан тогтоолгоно.

27. Хуулийн 37.2.3-д заасан "үнэт зүйл" гэдэгт түүх соёлын хосгүй үнэт, үнэт дурсгалт зүйл, валютын, урлагийн, байгалийн үнэт зүйлээс гадна үнэт металл /гулдмай/, гэрээний чулуу, болон эдгээрийг хагас боловсруулсан, зассан, эсхүл гоёлын болон ахуй хэрэглээний зүйл болгосон зэргийг хамааруулна.

28. Хуулийн 39.2-д заасан "... Хүнсний болон хурдан гэмтэж муудах зүйлийг нэн даруй худалдана" гэдгийг Шийдвэр гүйцэтгэгч нь хадгалалтын тусгай нөхцөл шаарддаг, хадгалах хугацаа богино, амархан муудаж чанараа алддаг хүнсний болон бусад барааг шууд хураан авч, тухайн зүйлийг эрүүл ахуйн шаардлагыг хангаж

байгаа эсэхийг мэргэжлийн байгууллагаар баталгаажуулан худалдан борлуулах ажиллагаа хийхийг ойлгосугай. Харин энэ хуулийн 39.1-д заасан 2 сарын хугацаа үүнд хамаарахгүй болно.

29. Хуулийн 39.11-д заасан "төлбөрийн хэрэгсэл" гэдэгт чек, аккредитив, вексель болон гадаад валют, цахим карт зэргийг ойлгоно.

30. Хуулийн 42.3, 79.1-д заасан "олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслэлээр мэдээлэл", "Нийтэд зарлана" гэдгийг Улсын хэмжээгээр тардаг өдөр тутмын хэвлэл, радио, телевизийн мэдээллийн хэрэгслийг ашиглахыг хэлнэ.

31. Төлбөр төлөгч төлбөрөө барагдуулах хөдлөх эд хөрөнгөгүй, мөнгөн хөрөнгөгүй, мөн бусдын өмчлөлд шилжүүлж болох эд хөрөнгийн эрх байхгүй, тохиолдолд түүний өмчлөлийн үл хөдлөх эд хөрөнгийг албадан дуудлага худалдаагаар худалдан борлуулж болох бөгөөд ингэхдээ энэ хуулийн 43.1-д заасан үндэслэл журмын дагуу шийдвэр гүйцэтгэгчийн саналыг үндэслэж, аймаг, нийслэлийн шийдвэр гүйцэтгэх алба зохион байгуулна. Харин барьцаалагдсан үл хөдлөх эд хөрөнгийг албадан дуудлага худалдаагаар худалдахаар шүүхийн шийдвэрт заасан бол Иргэний хуулийн 175 дугаар зүйлд заасан үндэслэл журмын дагуу шүүхээс томилогдсон этгээд зохион байгуулна.

32. Бусдын өр төлбөрт шилжүүлж болох тухай хуульд тусгайлан заасан аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийг шийдвэр гүйцэтгэгч энэ хуулийн 59.1.5-д заасны дагуу битүүмжилж болохыг заасугай.

33. Хуулийн 62.1-д заасан "тухайн байгууллага" гэдгийг төлбөр төлөгч-хуулийн этгээдийн эрх, үүргийг залгамжлан авсан хуулийн этгээдийг ойлговол зохино.

34. Ажил олгогч ажлаас үндэслэлгүй халагдсан этгээдийг шүүхээс эгүүлэн тогтоосон ажил, албан тушаалд хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр томилохгүй байгаа тохиолдолд шийдвэр гүйцэтгэгчийн хүсэлтийг үндэслэн, ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч тогтоол гаргана. Шийдвэр гүйцэтгэгч ахлах шийдвэр гүйцэтгэгчийн тогтоолыг үндэслэн тухайн ажил олгогчийн мөнгөн хөрөнгө болон эд хөрөнгөөс албадан гүйцэтгэх ажиллагааны

дагуу энэ хуулийн 67.4-т заасан цалин, хөлсийг гаргуулна.

35. Хуулийн 76.1-д заасан "... хэсэгчлэн" гэдгийг их хэмжээний буюу төлбөрийг нэг мөсөн төлөх чадваргүй этгээдийн төлбөрийн чадвар, эд хөрөнгийн байдалд үзэлг хийж, түүнийг эд хөрөнгө, мөнгө нь төлбөрийн шаардлагыг хангахад хүрэлцэхгүй байгаа тохиолдолд тухайн жилд гүйцэтгэж болох төлбөрийн гүйцэтгэлийн ажиллагааны хэмжээг тогтоож болохыг ойлгосугай.

36. Энэ хууль хүчин төгөлдөр болсноос хойш гүйцэтгэх ажиллагааны журмаар төлбөр төлөгчөөс гаргуулсан эд хөрөнгө, мөнгө нь хэд хэдэн төлбөр авагчийн шаардлагыг нэгэн зэрэг хангаж хүрэлцэхгүй бол шийдвэр гүйцэтгэгч нь энэ хуулийн 77.1-д заасны дагуу төлбөр авагчдад авах төлбөрийнх нь хэмжээгээр хувь тэнцүүлэн хуваарилна. Мөн энэ хууль хүчин төгөлдөр болохоос өмнө Шийдвэр гүйцэтгэх албанд ирсэн гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг дээрх журмын дагуу нэгэн адил хуваарилахыг заасугай.

37. Шийдвэр гүйцэтгэгч 2002 оны 9 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хүлээж авсан гүйцэтгэх баримт бичгийн гүйцэтгэлийн ажиллагаанаас энэ хуулийн 83.1-д заасан урамшуулал авах эрхтэй болохыг заасугай.

38. Хуулийн 137.3-д заасан "...Шийдвэр гүйцэтгэгч" гэдэгт Энэ хуулийн 133.1-д заасан бүрэн эрх эдэлж байгаа, хуулийн 9.2-т зааснаар үйл ажиллагааны зардлыг мөн хуулийн 83.1-д заасан урамшууллаар санхүүжиж байгаа этгээдийг хамааруулан ойлговол зохино.

39. Хуулийн 143 дугаар зүйлд заасан "...шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын ажилтны шийдвэр, үйл ажиллагааны тухай гомдол" гэдэгт энэ хуулийн 34 дүгээр зүйлд заасан шийдвэр гүйцэтгэгчээс явуулж буй шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанаас бусад үйл ажиллагаанд гаргасан гомдлыг ойлговол зохино.

ЕРӨНХИЙ ШҮҮГЧ

Ч.ГАНБАТ

ШҮҮГЧ

Д.ТУНГАЛАГ

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас гаргав.
Хаяг: <<Төрийн мэдээлэл>> эмхтгэлийн зөвлөл.

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын
Хэвлэх хэсэгт хэвлэв.

Улаанбаатар-12
Төрийн ордон

☎ 329612
Индекс 14003

☎ 329487

Хэвлэлийн хуудас 3